

Commissie voor de
milieueffectrapportage

Dijkversterking Streefkerk – Ameide – Fort Everdingen

Advies over reikwijdte en detailniveau van het milieueffectrapport

7 mei 2021 / projectnummer: 3544

1 Hoofdpunten van het milieueffectrapport (MER)

Op de dijk tussen Streefkerk, Ameide en Fort Everdingen (SAFE) voldoet 34 van de 40 kilometer niet aan de veiligheidseisen. Het Waterschap Rivierenland wil samen met het Rijk de slechtste elf kilometer daarvan nu versterken, zodat die delen van de dijk alvast voldoen aan de wettelijke normen. Voor de besluitvorming over het projectbesluit in het kader van de Omgevingswet wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. Gedeputeerde Staten van Utrecht¹ hebben de Commissie voor de milieueffectrapportage gevraagd om te adviseren over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER.

Om het milieubelang volwaardig te kunnen betrekken bij de besluitvorming adviseert de Commissie om in het MER in ieder geval de onderstaande informatie op te nemen:

- **Doelen.** Een duidelijke beschrijving van de hoofddoelen voor het project en eventuele andere doelen, zoals de duurzaamheidsdoelen.
- **Veiligheid.** Onderbouw de scope van dijkversterking. Een beschrijving van welke dijkdelen nu en welke later versterkt worden. Geef ook aan waar mogelijk meerdere keren versterkt gaat worden, en besteed dan aandacht aan de effecten van de huidige en toekomstige versterkingen.
- **Alternatieven.** Een duidelijke beschrijving van de trechtering van alternatieven tot een voorkeursalternatief en de wijze waarop dit voorkeursalternatief uitgewerkt gaat worden. Besteed daarbij aandacht aan de milieueffecten die bij de stappen in deze trechtering een rol hebben gespeeld. De Commissie geeft ter overweging één of meerdere alternatieven uit te werken waarbij de ruimtelijke kwaliteit van het dijklichaam als geheel en het versterken van natuur centraal staat.
- Een beschrijving van de **milieueffecten** van de alternatieven met in het bijzonder:
 - **Natuur.** Ga in op zowel het Europees (Natura 2000) als nationaal natuurnetwerk, dat forse delen van het plangebied omvat. Hierbij kan het ook om positieve effecten gaan, bijvoorbeeld door maatregelen voor het Natura 2000-gebied Lekuiterswaarden, voor de Kaderrichtlijn Water (hierna KRW) of voor het Nationaal Natuur Netwerk (hierna NNN) binnen het project mee te nemen.
 - **Cultuurhistorie en ruimtelijke kwaliteit.** Ga daarbij in op de wijze waarop zowel bescherming als doelen voor ruimtelijke kwaliteit in het proces geborgd worden.

De samenvatting verdient bijzondere aandacht. Dit is het onderdeel van het MER dat besluitvormers en belanghebbenden vaak als eerste lezen. Daarom is het belangrijk dat de samenvatting zelfstandig te lezen is en een goede afspiegeling biedt van de inhoud van het MER.

In de volgende hoofdstukken van dit advies geeft de Commissie in meer detail aan welke informatie het MER moet bevatten. Het advies gaat niet in op de onderwerpen die al uitgebreid in de NRD zijn besproken.

¹ De provincie Utrecht is coördinerend bevoegd gezag, ook namens de provincie Zuid-Holland.

Figuur 1 Dijkzones Project SAFE en langconstructie Beermuur bij Nieuwpoort. In rood de delen van de dijk die nu versterkt worden.

Achtergrond

Op de dijk tussen Streefkerk, Ameide en Fort Everdingen (SAFE) 40 kilometer lang, voldoet 34 kilometer niet aan huidige normen. Elf kilometer daarvan is het meest urgent en wordt nu opgepakt. Het Waterschap Rivierenland wil samen met het Rijk deze versterking uitvoeren. Voor de besluitvorming over het projectbesluit in het kader van de Omgevingswet wordt een milieueffectrapport (MER) opgesteld. De Gedeputeerde Staten van Utrecht hebben de Commissie voor de m.e.r. (hierna 'de Commissie') gevraagd om te adviseren over de reikwijdte en het detailniveau van het op te stellen MER.

Wat is de rol van de Commissie?

De onafhankelijke Commissie m.e.r. is bij wet ingesteld en adviseert over de inhoud en de kwaliteit van het MER. Zij stelt voor ieder project een werkgroep samen van onafhankelijke deskundigen. De Commissie schrijft geen milieueffectrapporten, dat doet de initiatiefnemer. Het bevoegd gezag – in dit geval Gedeputeerde Staten van Utrecht en Zuid-Holland – besluiten over de dijkversterking SAFE.

De samenstelling en de werkwijze van de werkgroep van de Commissie en verdere projectgegevens staan in bijlage 1 van dit advies. U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt door nummer 3544 op www.commissiemer.nl in te vullen in het zoekvak.

2 Opgave en besluiten

2.1 Doel en veiligheidsopgave

Doel

De doelstelling van het project is om de Lekdijk aan de wettelijke hoogwaterveiligheidsnormen te laten voldoen voor het jaar 2050. Het Waterschap wil de dijk stap voor stap gaan versterken, door middel van een partiële versterking. Dit betekent dat nu niet de hele dijk wordt versterkt, maar alleen delen waar de opgave op dit moment het meest urgent is. De dijkvakken die het meest afwijken van de veiligheidsnorm, worden als eerste aangepakt. Dit kan, omdat de dijk in het kader van Ruimte voor de Rivier en de Deltawet Grote Rivieren recent versterkt is, voldoet aan de nu geldende normen en op sommige stukken zelfs recent

is verbeterd. De NRD is niet duidelijk over of voor het project, naast de hoogwaterveiligheidsdoelstelling, ook andere (neven)doelstellingen gelden. Geef ook aan of ruimtelijke kwaliteit² een doel, een nevendoeel, een randvoorwaarde of 'slechts' een meekoppelkans is. Geef dit duidelijk aan zodat de alternatieven hierop beoordeeld kunnen worden.

Onderbouwing scope partieel versterken

In 2017 is de Waterwet gewijzigd en zijn nieuwe veiligheidsnormen afgesproken om overstromingen te voorkomen. In 2050 moeten alle primaire waterkeringen voldoen aan de nieuwe normering. Daarbij geldt: hoe groter de gevolgen, des te kleiner de toelaatbare overstromingskans ofwel hoe strenger de norm. Voor deze dijk geldt een veiligheidsnorm van 1:10.000 jaar in het jaar 2050. Dat betekent dat in 2050 de kans op overstroming niet groter mag zijn dan 1 keer per 10.000 jaar. Een tussendoel geformuleerd binnen dit project is dat de overstromingskans voor het jaar 2025 van 1:100 naar 1:1000 wordt teruggebracht.

De dijkversterking betreft een deel van de uiteindelijk voor 2050 te versterken keringen (11 km). Het waterschap wil partieel versterken om zo het meeste veiligheidsrendement te halen uit het nu beschikbare budget. Dit kan op zich een verstandige benadering zijn. De Commissie MER beveelt echter aan om duidelijk te beschrijven en onderbouwen hoe men tot de gekozen scope voor deze partiële dijkversterking is gekomen en welke overwegingen en informatie daarbij zijn gebruikt. Dit is nu niet toegelicht in de documentatie.

Mogelijk meerdere versterkingen op één locatie

Een specifiek aandachtspunt betreft het omgaan met partieel versterken binnen één locatie. Nu wordt de mogelijkheid opgehouden dat men voor 2050 nog een keer op dezelfde locatie terug moet komen om voor een ander faalmechanisme³ te versterken. Gelet op de impact van versterkingen, de onzekerheden die dit voor de omgeving met zich meebrengt en de lange doorlooptijd van het hele proces (5 jaar of meer per versterking) moet worden nagegaan of tweemaal versterken op dezelfde locatie in de komende 30 jaar verstandig is. Daarnaast is ook veel aandacht nodig voor tijdelijke effecten (zie ook 4.1 en 4.6 van dit advies).

Versterkingsmaatregelen

De vertaling van een hoogwaterveiligheidsnorm naar de vereiste dimensies van alternatieve versterkingsmaatregelen is met enige onzekerheid en keuzevrijheid omgeven.

Het is verstandig om voor de gekozen vakken een nadere verkenning met meer informatie (bijvoorbeeld door grondonderzoek) en meer geavanceerde rekenmodellen uit te voeren voor de meest bepalende mechanismen – piping en instabiliteit. Dit kan juist ook in deze eerste verkenningfase bijdragen aan het verfijnen (en soms reduceren) van de scope, en het komen tot meer gerichte versterkingen. Benut ook kennis uit de lopende projectoverstijgende

² Zie bijvoorbeeld pagina 34 van de NRD waar duurzaamheid een randvoorwaarde lijkt.

³ Een mechanisme waardoor (of wijze waarop) een dijk kan bezwijken. Er zijn verschillende faalmechanismen, zoals overslag van golven, piping (het verschijnsel dat er water onder de dijk doorstroomt, daarbij grond meeneemt en zodoende de dijk verzwakt), instabiliteit van de dijk et cetera.

verkenningen in het HWBP⁴, zoals de Projectoverstijgende Verkenning (POV) *Piping* en *Macrostabieliteit*.

Zoek naar optimale inpassing en vormgeving door onder meer:

- het benutten en inwinnen van lokale (grond)informatie;
- verdeling van faalkansruimte over faalmechanisme en;
- eventueel een kortere ontwerplevensduur, ook gezien mogelijke toekomstige versterkingsronde langs het dijktraject.

Houd rekening met onzekerheid in waterstanden door bijvoorbeeld toekomstige wijzigingen in het watersysteem, zodat er een robuust ontwerp ontstaat (een ontwerp wat goed bestand tegen veranderingen van de randvoorwaarden, denk aan het mogelijk meer openstellen van de stuwen in de Lek).

2.2 Fasering, besluitvorming en participatie

Zoals in hoofdstuk 5 van de NRD aangegeven is er sprake van een gefaseerde aanpak: keuze van het voorkeursalternatief en vervolgens uitwerking ervan in een projectplan. De keuze van het voorkeursalternatief gebeurt in drie fases (1a, 1b en 2). Volgens de NRD wordt de MIRT-systematiek gebruikt voor dit project. In de NRD is niet duidelijk of een aparte voorkeursbeslissing wordt genomen, en daarna een projectbesluit. Geef duidelijk aan welke (bestuurlijke) besluiten worden genomen, en op welke wijze het MER hieraan ten grondslag ligt. Geef aan op welke wijze de aspecten uit het beoordelingskader (tabel 6-1) een rol spelen in de verschillende fases (zie ook §4.2 van dit advies).

Geef ook aan hoe met de participatie wordt omgegaan en of er ruimte is om alternatieven die worden aangedragen vanuit de participatie volwaardig mee te nemen, en dus soms 'een stap terug' te doen in de fases en een iteratief proces door te gaan. Geef aan hoe de zienswijzen meegenomen worden.

Naast de besluitvorming over het projectbesluit in de Omgevingswet (het besluit zal in 2022 genomen worden) zullen andere besluiten genomen worden voor de realisatie van het voornemen, zoals bestemmingsplannen en uitvoeringsbesluiten (vergunningen en ontheffingen, waaronder de vergunning en/of ontheffing Wet natuurbescherming). Geef aan welke besluiten dit zijn, wie daarvoor het bevoegde gezag is en wat globaal de tijdsplanning is. Ga ook in op de eisen die in het kader van de uitvoeringsbesluiten worden gesteld aan het detailniveau voor het in beeld brengen van de milieueffecten van het voorkeursalternatief dan wel de planuitwerking.

3 Alternatieven en selectieproces

3.1 Samenstelling alternatieven en selectie

Alternatievenontwikkeling

Uit de NRD valt op te maken dat de maximaal vijf mogelijke alternatieven op basis van uitsluitend technische haalbaarheid, vergunbaarheid en financierbaarheid geselecteerd

⁴ Het Hoogwaterbeschermingsprogramma is een alliantie van de waterschappen en Rijkswaterstaat. Het doel van deze samenwerking is om tot 2050 minimaal 1.300 kilometer aan dijken en ongeveer 500 sluizen en gemalen te versterken, zodat het achterland voldoende beschermd is tegen overstromingen.

worden (zeef 1a). Overwegingen ten aanzien van inpassing in de omgeving komen voor het eerst in fase 1b en daarna 2 aan bod. Maak in het MER duidelijk dat deze aanpak niet zal leiden tot gemiste kansen voor het milieubelang. Laat zien dat de ontwerpruimte in het proces optimaal benut wordt om eventuele negatieve milieueffecten te voorkomen of te mitigeren en, waar kansen liggen, milieubelangen te versterken. Het is gewenst de voorgestelde methode van trechtering naar het voorkeursalternatief (figuur 5-1 in het NRD) te concretiseren. Geef aan welke afwegingen in welke zeef worden gemaakt.

De Commissie geeft ter overweging om:

- een alternatief uit te werken waarbij het versterken van de natuurwaarden en dan in het bijzonder de Natura-2000 gebieden en -doelen centraal staat (zie ook 4.3 van dit advies).
- een alternatief uit te werken waarbij de ruimtelijke kwaliteit van het dijklichaam als geheel centraal staat (zie ook 4.5 van dit advies).

Gebiedsopgave (meekoppelkansen)

In de NRD wordt ingegaan op de mogelijke meekoppelkansen in het gebied. Breng per meekoppelproject concreet de kansen in beeld en geef (indien voldoende concreet) weer hoe deze kansen in het alternatievenonderzoek worden uitgewerkt en beoordeeld.

Randvoorwaarden vanuit Natura 2000 voor alternatieven

De gekozen oplossingsrichtingen hebben mogelijk significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden. Daarom adviseert de Commissie om op voorhand aan te geven welke harde belemmeringen/randvoorwaarden hieruit voort kunnen komen en wat dit betekent voor de samenstelling van de integrale alternatieven. Dit kan door het voorkomen van beschermde habitats en soorten in de nabijheid van de dijk en het beoogde 'werkgebied' in kaart te brengen. Denk daarbij ook aan zoekgebieden / potentiële locaties voor Natura 2000-uitbreidingsopgaven .

Onderbouwing keuze voorkeursalternatief

Beschrijf in het MER op een duidelijke en navolgbare wijze welke afwegingen en keuzes zijn gemaakt om te komen vanuit integrale alternatieven tot het voorkeursalternatief, waarbij het milieubelang volwaardig is meegewogen. Geef duidelijk aan wat de overwegingen zijn om een bepaald versterkingsalternatief te kiezen. Gebruik ervaringen met dijkversterkingen in het gebied (technisch en effect op de omgeving, zoals de Lekdijk in hetzelfde gebied). Zorg voor een adequate risicoanalyse en monitoring (van bijvoorbeeld grondwaterstanden) van de versterkingen. Evalueer tijdens het proces in hoeverre keuzes ten aanzien van oplossingsrichtingen (binnendijkse en/of buitendijkse verbredingen/verhogingen, langsconstructies of innovatieve oplossingen zoals waterontspanners⁵, ankerconstructies et cetera) gevoelig zijn voor eventuele bijstellingen van de ontwerputgangspunten en de nog onzekere resultaten van nader onderzoek. Idealiter is de keuze voor een oplossingsrichting bij zowel gunstige als bij ongunstige aannames hetzelfde.

In dit gebied - waar woningen veelal aan en soms in de dijk liggen - is het effect op percelen en woningen van groot belang. Maak expliciet in het afwegingskader wanneer besloten wordt tot "bermoplossing" en wanneer tot een (duurdere) constructieve oplossing die minder effect heeft op naastliggende woningen.

⁵ Een soort ventiel dijk waardoor het water bij te hoge druk gecontroleerd weg kan stromen.

4 Bestaande milieusituatie en milieugevolgen

4.1 Algemeen

Beschrijf de dijkverbetering/dijkversterking en meekoppelkansen zo uitgebreid als nodig is om een goede effectbeschrijving mogelijk te maken. Geef waar relevant inzicht in:

- de activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (aanleg/inrichting) en de eindsituatie (beheer, onderhoud en gebruik);
- de benodigde hoeveelheden zand, klei en andere (dijkbekledings)materialen en de gewenste kwaliteit van de te gebruiken grond(zowel fysisch als chemisch). Geef door middel van een grondbalans aan in hoeverre grond van welke kwaliteit van buiten het plangebied moet worden aangevoerd;
- de logistiek van de aanvoer van grond en andere materialen in relatie tot de bestaande (weg)infrastructuur en de in dat kader te treffen voorzieningen, zoals bijvoorbeeld de aanleg van tijdelijke depots;
- de fasering en doorlooptijd van de uitvoering. Dit is met name van belang bij locaties waar naar verwachting binnen 20 jaar opnieuw een ingreep nodig is.

Het is nu nog niet duidelijk waar de materialen voor de dijkversterking vandaan komen. Wellicht zijn er mogelijkheden in het gebied zelf. Geef daarom in het MER aan of er voor de dijkversterking nieuwe grondwinningen nodig zijn in het studiegebied. Indien dat het geval is dan dient hiervoor een vergunning aangevraagd te worden. Van deze eventueel 'nieuwe' ontgronding(en) dienen de effecten op aanwezige en nieuwe natuurwaarden, cultuurhistorische waarden en eventueel overige relevante waarden in beeld te worden gebracht.

4.2 Beoordelingskader en detailniveau

Het beoordelingskader in Tabel 6-1 bestaat uit een groot aantal thema's. De alternatieven moeten onderzocht worden op de aspecten die voor de keuze van het voorkeursalternatief onderscheidend zijn. Dit zijn met name het doelbereik, de aspecten waarbij effecten met een permanent karakter optreden en de effecten met een tijdelijk karakter.

Het is belangrijk dat het detailniveau van het MER aansluit op de fase van het onderzoek (1a, 1b en 2) en ook dat voldoende detail beschikbaar is zodat kan worden aangetoond dat het voorkeursalternatief uitvoerbaar is binnen wet- en regelgeving en te nemen besluiten waaronder vergunningen/ontheffingen. De genoemde aspecten in tabel 6-1 en dit advies zijn belangrijk in alle fases. In fase 1a en 1b meer op globaal niveau en veelal in kwalitatieve zin, en in fase 2 meer specifiek en kwantitatief toegespitst.

4.3 Natuur

Natura 2000-gebied

De uiterwaarden binnen het plangebied behoren voor een deel tot het Natura 2000-gebied Lekuiterwaarden. Op korte afstand liggen binnendijs bovendien de Zouweboezem en natuurterreinen langs de Diefdijk (en Linge en Zuiderlingedijk op grotere afstand). In het Natura 2000-gebied Lekuiterwaarden liggen de gevoeligste habitats en leefgebieden deels

wat verder weg van de Lekdijk, soms zelfs ten noorden van de rivier. Daarom is het voor het *dijkontwerp* belangrijk vooral een goed beeld op te bouwen van de soorten of habitats die nu al gebruik maken van de omgeving van de (geplande) dijk, of dat vanwege gunstige potenties in de nabije toekomst zouden kunnen doen.

Het Natura 2000-gebied Lekuiterswaarden verkeert nog niet in een gunstige staat van instandhouding. Daarom zijn er verschillende verbeteringen in voorbereiding en soms al in uitvoering. Een voorbeeld is het verbeterplan voor de Achthovense en Kersbergse Uiterwaarden. De dijkversterking kan zowel qua ontwerp als qua effectbeoordeling het best uitgaan van deze (autonome) ontwikkeling in plaats van louter naar de huidige natuursituatie te kijken.

Voor de milieu-effectbeschrijving zijn uiteraard de gehele Natura 2000-gebieden relevant. Voor vogelsoorten en andere verstoringgevoelige soorten, zijn ook eventuele effecten in de aanlegfase belangrijk om te beschouwen.

Indien significant negatieve gevolgen op voorhand niet zijn uit te sluiten dient een Passende beoordeling te worden opgesteld. De Commissie adviseert die als bijlage in het MER op te nemen en de conclusies over te nemen in het hoofddocument. Indien significante effecten niet kunnen worden uitgesloten dan kan het voornemen alleen doorgang vinden als de zogenaamde 'ADC-toets'⁶ met succes en in de juiste volgorde wordt doorlopen. In dat geval adviseert de Commissie een aanzet voor deze toets in het MER op te nemen (inschatting of deze kansrijk is, en zo ja waarom).

Overige beschermde gebieden

Voor het Nationaal Natuurnetwerk geldt in wezen hetzelfde als voor het Natura 2000 gebied: benoem voor het plangebied de huidige natuurbeheertypen en de 'ambitietypen' die de provincie nastreeft. Geef aan in hoeverre deze ontwikkeling kan worden verstoord óf versterkt door de dijkversterking, de aanlegfase inclusief. Geef aan of een eventuele schade tot een compensatieopgave leidt en waar die gevonden zou kunnen worden.

Beschermde soorten en rode lijstsoorten

Doe, in het verlengde hiervan, hetzelfde voor (streng) beschermde soorten binnen de zoekruimte van de nieuwe dijk en -teruglegging. Beschrijf de beschermde soorten in het studiegebied voor zover die door het voornemen beïnvloed kunnen worden. Doe dit voor zover relevant voor de aanleg- en eindfase afzonderlijk. Geef deze aan op kaart en ga in op de volledigheid van de gegevens. Beschrijf per relevante soort in hoeverre verbodsbepalingen van de Wet natuurbescherming overtreden worden en wat de gevolgen kunnen zijn voor de gunstige staat van instandhouding, rekening houdend met mitigerende en eventueel compenserende maatregelen. Motiveer, indien een ontheffing nodig is, op grond waarvan wordt verondersteld dat die wordt verleend.

Bos en houtopstanden

Geef tevens de ligging en het areaal van de bosgebieden en houtopstanden aan in het plangebied. Beschrijf het oppervlakteverlies of -winst (bijvoorbeeld bij dijkteruglegging) van de houtopstanden per alternatief.

⁶ Deze houdt in: A) zijn er geen Alternatieven? zijn er D) Dwingende redenen van groot openbaar belang? worden de nodige CO Compenserende maatregelen getroffen. De ADC-toets maakt formeel geen deel uit van de Passende beoordeling.

4.4 Bodem en water

Aanvullend op de NRD adviseert de Commissie om het volgende in het MER op te nemen:

- Breng de benodigde hoeveelheden grond, de herkomst en de kwaliteit ervan (fysisch en chemisch), inclusief de logistiek van aan- en afvoer en eventueel hiervoor benodigde depots in beeld.
- Geef een beschouwing van de mogelijke gevolgen voor verontreiniging van grond- en oppervlaktewater als gevolg van de verwerking van in het gebied vrijkomende grond.
- Geef een beschouwing van de te verwachten waterkwaliteit van de Lek.
- Breng de beïnvloeding van het hydrologische systeem (kwel, grondwaterstanden en stromingen) onder verschillende omstandigheden in beeld als gevolg van (constructieve) maatregelen in de dijk of directe omgeving ervan.
- Breng naast de effecten op grondwaterstanden (verhoging/verlaging) ook de situatie ten opzichte van maaiveld in beeld ten behoeve van de afgeleide gevolgen op bebouwing en landbouw. Maak daarbij indien nodig onderscheid in tijdelijke effecten tijdens de aanlegfase en de eindsituatie.
- Geef een beschouwing van de mogelijke verandering van de verspreiding van verontreiniging uit bestaande puntbronnen in het gebied.
- Breng zettingen ter plaatse van de dijkvakken en in de directe omgeving in beeld als mede de mogelijke gevolgen voor aanwezige bebouwing.

Geef tevens een beschouwing van de (mogelijke) bijdrage van de alternatieven aan de doelen voor de Lek vanuit de Kaderrichtlijn Water.

4.5 Erfgoed en ruimtelijke kwaliteit

De beschrijvingen in de NRD laten goed zien dat delen van de dijkzone van hoge cultuurhistorische waarde zijn. De dijk zelf maakt onlosmakelijk deel uit van het landschap en is te beschouwen als structurerend element, bijvoorbeeld bij Fort Everdingen, Vianen, Sluis en Lexmond. Ook zijn er tal van cultuurhistorische historische monumenten verbonden met de dijk, zoals landgoederen (bijvoorbeeld Amaliastein) en kasteelterreinen (bijvoorbeeld Hof van Brederode). In de ruimtelijke kwaliteit van het gebied speelt cultuurhistorie een hoofdrol. De beleving van het dijklichaam staat ook centraal in de recreatieve waarde van het gebied.

Geef in het MER een inschatting van de effecten van de verschillende alternatieven op de aspecten landschap, cultuurhistorie (inclusief archeologie).

- Laat zien op welke wijze het ontwerp van de alternatieven negatieve effecten voorkomt of mitigeert.
- Breng daarnaast eventuele effecten in beeld die tijdens de uitvoering kunnen optreden bijvoorbeeld ten aanzien van grondtransport en -depot (trilling en zetting).
- Breng ook eventuele effecten in beeld die op de langere termijn - na realisatie - het gevolg kunnen zijn van wijzigingen in het grondwater (uitdroging en verzakking).

Landschap

- Beschouw het landschap als cultuurlandschap waar natuur en cultuurhistorie onlosmakelijk verbonden zijn. Geef in de effectbeschrijving aan waar (mitigerende) maatregelen voor natuur en cultuurhistorie op elkaar van invloed zijn.
- Geef in de effectbeschrijving op het aspect landschap ook aan waar positieve effecten optreden door verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van dijk en omgeving.
- Bij ingrepen die relatief grote en onomkeerbare effecten hebben op hun omgeving is het van belang de negatieve effecten op bestaande landschappelijke waarden los te

beschouwen van eventuele positieve effecten van het voornemen, ook in de samenvatting. Uit de resulterende totaalscore in de effectbeoordeling kan anders ten onrechte de indruk ontstaan dat er geen veranderingen plaatsvinden.

Cultuurhistorie en archeologie

- In de NRD wordt duurzaamheid vertaald naar ruimtelijke kwaliteit die vooral gericht lijkt te zijn op belevingswaarde. Werk ook de instandhoudingsdoelstelling uit voor de aspecten cultuurhistorie en archeologie onder de paragraaf duurzaamheid.
- Geef in het MER, naast de al bekende en behoudenswaardige archeologische vindplaatsen, de archeologische verwachtingen op kaart aan. Geef aan welk onderzoek ten grondslag heeft gelegen aan deze kaart. Maak aannemelijk dat bij de uitvoering van de bodemverstorende activiteit aantasting van archeologische waarden, conform de eisen in het gemeentelijk beleid, vermeden kan worden. Werk, als dit niet mogelijk is, tracé- en/of ontwerpalternatieven of mitigerende maatregelen uit. Beschrijf en vergelijk de effecten van deze alternatieven en maatregelen. Onderbouw op welke wijze het behoud van archeologische erfgoed het beste kan worden gedaan: in situ door tracé- of ontwerpaanpassing. Maak duidelijk dat – indien behoud niet mogelijk is – welke maatregelen uit de Archeologische Monumentenzorg (AMZ) getroffen worden. Let op het tijdig beschikbaar krijgen van informatie over de potentieel aanwezige – maar in dit stadium nog niet bekende- waardevolle archeologische vindplaatsen. Geef aan op welke manier in het proces geborgd wordt dat deze verwachte waarden ook ontzien kunnen worden in de ontwerpogave.

De dijk

Ga na of het juist de historische dijkzones zijn die niet voldoen aan de normering en waardeer deze als historisch landschapselement. Laat ook zien op welke wijze het MER rekening houdt met de potentiële aanwezigheid van archeologische waardevolle resten in het dijklichaam.

4.6 Woon- en leefmilieu

De gevolgen voor de woon- en leefomgeving zijn mogelijk onderscheidend voor de alternatieven. Geef in het MER daarom voldoende inzicht in deze verschillen, en geef ook aan op welke aspecten deze verschillen betrekking hebben. De Commissie denkt voor de tijdelijke effecten aan overlast vanwege de ingrepen in de vorm van geluidhinder, bereikbaarheid, verkeersoverlast, beïnvloeding luchtkwaliteit en trillingen (door bijvoorbeeld heien). Dit is bijzonder van belang om een aanpak waarbij binnen enkele tientallen jaren opnieuw werkzaamheden aan de dijk nodig zijn ook wordt onderzocht. Twee maal tijdelijke effecten kunnen zo optellen tot een aanzienlijk effect.

Parkeren en verkeersveiligheid

Geef aan of tijdelijke of permanente effecten⁷ op de verkeersveiligheid zijn te verwachten en hoe wordt omgegaan met parkeren in de eindsituatie.

⁷ In een zienswijze wordt ook aandacht gevraagd voor de veilige ontsluiting van erven.

4.7 Duurzaamheid

Verduidelijk – en maak expliciet – wat de ambitie is met betrekking tot duurzaamheid en circulariteit. Denk aan aspecten als emissies en hergebruik van materialen. Maak hierbij eventueel gebruik van de inzichten uit het advies voor de gebiedsontwikkeling Grebbedijk.⁸

5 Overige aspecten

Voor de onderdelen ‘vergelijking van alternatieven’, ‘leemten in milieu-informatie’ en ‘samenvatting van het MER’ heeft de Commissie geen aanbevelingen naast de wettelijke voorschriften.

Kaartmateriaal en beeldmateriaal

Gebruik recent en overzichtelijk kaartmateriaal met duidelijke legenda. Op minstens één kaart moeten alle topografische namen die in het MER worden gebruikt goed leesbaar zijn aangegeven. Verduidelijk het voornemen en alternatieven door gebruik te maken van fotomontages en visualisaties.

⁸ <https://commissiemer.nl/docs/mer/p33/p3375/a3375tts.pdf>.

BIJLAGE 1: Projectgegevens

Advies van de Commissie over het op te stellen MER

De Commissie bestaat uit een werkgroep van deskundigen. Deze werkgroep geeft aan welke onderwerpen naar zijn mening moeten worden behandeld in het MER en met welke diepgang. Om zich goed op de hoogte te stellen van de situatie heeft de werkgroep de initiatiefnemer en het bevoegd gezag gesproken tijdens een startgesprek. Meer informatie over de [Commissie](#) en over haar [werkwijze](#) vindt u op onze website.

Samenstelling van de werkgroep

Bij dit project bestaat de werkgroep uit:

ir. Annemie Burger (voorzitter)

prof. dr. ir. Bas Jonkman

drs. Allard van Leerdam

dr. Heleen van Londen

drs. Willemijn Smal (secretaris)

Besluit waarvoor dit milieueffectrapport wordt opgesteld

Projectbesluit onder de Omgevingswet

Waarom wordt hiervoor een milieueffectrapport opgesteld?

Voor activiteiten die grote milieugevolgen kunnen hebben, kan in Nederland een MER vereist zijn. De bijlagen C en D bij het Besluit milieueffectrapportage geven aan om welke [activiteiten](#) het gaat. Voor deze procedure gaat het in ieder geval om de activiteit D3.2, "Aanleg, wijziging of uitbreiding rivierdijken". Een MER is ook nodig omdat effecten op Natura 2000-gebieden optreden die in een Passende beoordeling moeten worden beschreven. Daarom wordt een Plan-MER opgesteld.

Bevoegd gezag besluit

Gedeputeerde Staten van Utrecht en Zuid-Holland

Initiatiefnemer besluit

Het Waterschap Rivierenland

Bevoegd gezag m.e.r.-procedure

Gedeputeerde Staten van Utrecht en Zuid-Holland

Heeft de Commissie ook zienswijzen en adviezen bij haar advies betrokken?

De Commissie heeft alle zienswijzen en adviezen gelezen die het bevoegd gezag tot en met 25 maart jl. heeft toegestuurd. Ze heeft ze in haar advies verwerkt, voor zover relevant voor het MER.

Waar vind ik de stukken die de Commissie heeft gebruikt?

U vindt de projectstukken die bij het advies zijn gebruikt, door op www.commissierner.nl projectnummer [3544](#) in te vullen in het zoekvak.

Commissie voor de milieueffectrapportage
A. v. Schendelstraat 760
3511 MK Utrecht

t 030-2347666
e mer@eia.nl
w commissiemer.nl

